

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Щербака Артема Валерійовича

на тему: «Публічне адміністрування в діяльності апарату суду»,

подане на здобуття доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Ефективність судової влади в Україні значною мірою залежить від належної організації функціонування його апарату. Водночас, апарат не може функціонувати без ефективної діяльності високопрофесійних і кваліфікованих працівників суду. Тому, дослідження питань сутності та особливостей публічного адміністрування в діяльності апарату суду є вкрай потрібним та відповідно актуальним. На підтвердження цього, варто відмітити, що дисертант бере відповідальність провести аналіз чинного законодавства, визначитись з проблемами та розробити і оприлюднити шляхи вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду. У цьому контексті вибір теми дисертаційного дослідження Щербака А.В. є цілком виправданим і актуальним, оскільки законодавство в сфері адміністрування апарату суду перебуває на стадії реформування, а необхідність вироблення шляхів вдосконалення даної сфері є особливо нагальною.

Актуальність дисертаційного дослідження також підкреслюється тим, що тема роботи торкається і таких важливих проблем, як: механізм публічного адміністрування в діяльності апарату суду; інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду, які формують якісну організаційну структуру апарату суду з відповідним правовим регулюванням та кадрове забезпечення апарату суду.

Водночас, робота безпосередньо спрямована на подальшу реалізацію положень, передбачених Стратегії розвитку правосуддя та конституційного

судочинства на 2021-2023 рр., затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021; Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2025 р., затвердженої Указом Президента України від 11.08.2021 р. № 348/2021 р.; Стратегії сталого розвитку судової системи на 2021-2025 роки, розробленої Комісією з питань правової реформи із залученням представників експертного середовища та Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки, що схвалена Протоколом Науково-методичної ради НСШС від 18.12.2020 р. № 6.

Таким чином, викладене вище свідчить, що обрана дисертантом тема для дослідження і поставлена мета присвячена дійсно актуальній проблемі, вирішення якої допоможе знайти правильний та оптимальний підхід до визначення публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а також дозволить сформулювати науково обґрунтовані рекомендації та пропозиції з удосконалення законодавства у цій сфері. У свою чергу, представлена на розгляд дисертація є вагомим науковим дослідженням і реальним вкладом у розвиток науки адміністративного права.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного адміністрування в діяльності апарату суду, відповідного правового регулювання й практичної реалізації.

Науковий інтерес представляє авторське визначення поняття «публічне адміністрування в діяльності апарату суду», під яким автор пропонує розуміти складну, багатогранну й злагоджену роботу судової влади, яка здійснює управління організаційної діяльності суду для створення належних умов його ефективної роботи через апарат суду та його структурні підрозділи, з метою забезпечення реалізації права громадян на справедливе правосуддя.

Важливим є пропозиція щодо комплексного підходу до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформулювати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено система нормативних та індивідуальних актів, які регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є фундаментом для належного відправлення правосуддя. Також, автор довів, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, що, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

Вартою увагу є наукова класифікація принципів публічного адміністрування в діяльності апарату суду, які дозволять досягти достатнього рівня довіри, оперативності і якості у відправленні правосуддя. До загальних автор пропонує віднести: 1) принцип верховенства права; 2) принцип пропорційності; 3) принцип єдності; 4) принцип територіальності; 5) принцип відкритості; 6) принцип злагодженості та ефективності. До спеціальних віднесено: 1) принцип субсидіарності; 2) принцип програмування; 3) принцип належного управління; 4) принцип постійності; 5) принцип прозорості.

Аргументованими, а також такими, що заслуговують на підтримку вважаємо міркування дисертанта щодо організаційної структури апарату в судовій системі, де шляхом аналізу роботи суду можливо виокремити основні структурні

підрозділи суду, а саме: відділ прийому та реєстрації; інформаційний відділ; матеріально-технічний відділ, відділ кадрів, відділ організації судового процесу; відділ архівної роботи; виконавчий відділ; відділ по роботі зі зверненнями громадян; відділ планово-фінансової діяльності.

Наукова обґрунтованість результатів проведених здобувачем досліджень підтверджена теоретичною і методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узгодженням праць вітчизняних і зарубіжних вчених, комплексним аналізом законодавства, міжнародної та європейської практики у цій сфері.

У першу чергу, з позитивного боку слід відмітити надзвичайно чітке і правильне визначення дисертантом об'єкта та предмета дослідження, що дозволило автору зробити наукову ідею цілісною та обґрунтованою, а також уникнути формалізму і зробити дисертацію реальним внеском в адміністративно-правову науку.

Для досягнення поставленої мети та реалізації задач дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання державно-правових явищ. Для виявлення впливу конкретних умов на структуру системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, форм, функцій та принципів, властивих компонентам системи публічного адміністрування апарату суду, а також взаємозв'язків між формами і методами з іншими правовими явищами, такими як, інституційні засади та етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду, в основу роботи було покладено системно-структурний метод.

З позитивного боку варто зазначити, що рецензована дисертація містить глибокий аналіз досягнень авторів, які вивчили дану проблематику. Доцільно відмітити й те, що автор роботи звернувся не лише до праць вітчизняних науковців, а й висвітлив проблему в світлі зарубіжного досвіду, що допомогло провести порівняльний аналіз і виділити позитивні моменти, які можна

застосовувати в нашій державі при удосконаленні публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Більше того, в дисертації вивчені й проаналізовані матеріали юридичної практики, статистичні й аналітичні дані органів судової адміністрації, які присвячені даній проблематиці, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до удосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Структура дисертації ґрунтується на комплексному підході щодо дослідження публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Робота містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що мають дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел (232 найменування) і додатків. Повний обсяг дисертації становить 203 сторінки.

Нормативну основу дисертації є положення Конституції України, процесуального законодавства України, Законів України «Про судоустрій статус суддів», «Про Конституційний Суд України», «Про Вищу раду правосуддя», «Про державну службу», підзаконних нормативно-правових актів Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, актів Державної судової адміністрації, Вищої ради правосуддя, Національної школи суддів, органів суддівського самоврядування та ін. Крім того, у роботі використовувалися правові акти Європейського Союзу, а також законодавство зарубіжних держав (Австрії, Великої Британії, Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Угорщини, Німеччини та ін.)

Роль виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Метою дисертаційного доробку є комплексне дослідження теоретико-методологічних засад та організації публічного адміністрування відповідно до обраного об'єкта – апарату суду, як юридичного так і соціального явища в адміністративному праві.

Мета розкривається шляхом постановки наступних науково-дослідницьких *завдань*:

- розкрити сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- провести комплексне дослідження форм та методів публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- визначити функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- проаналізувати загальну характеристику вітчизняного законодавства у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду та виокремити його основні проблемні аспекти;

- дослідити організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- проаналізувати інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- проаналізувати європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою його подальшого впровадження у вітчизняне законодавство в умовах євроінтеграції;

- розкрити етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- виявити існуючі недоліки та запропонувати зміни до чинного законодавства України у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою усунення прогалин та правових колізій в досліджуваній сфері.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони мають науково-теоретичний та практичний інтерес, можуть бути використанні у:

науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики (акт впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України);

правотворчій діяльності – сформульовані висновки і пропозиції можуть бути враховані при подальшому вдосконаленні чинного законодавства щодо публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

правозастосовній діяльності – для покращення діяльності апаратів судів (акт впровадження Голосіївського районного суду міста Києва);

навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Судові та правоохоронні органи України» й підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів та науково-дослідній діяльності (акти впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України).

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи позитивно рецензовану роботу, необхідно вказати на наявність певних недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів і зауважень, зокрема:

1. На сторінці 27-28 дисертаційного дослідження в блоці «удосконалено» автором запропоновано власний підхід до концептуального розуміння «інституційних складових публічного адміністрування в діяльності апарату суду», з-поміж яких виокремлено наступні два: 1) публічну адміністрацію судів й 2) публічну адміністрацію діяльності в апараті суду. Погоджуючись у цілому з автором щодо насичення таких складових, а саме: інституцій, які він пропонує в їх межах, видається некоректною назва власне 2-ої складової: «публічної адміністрації діяльності в апараті суду», позаяк вживання терміну «публічна адміністрація» по відношенню до «діяльності», на нашу думку, є некоректною, а сама назва – невдалою. Вважаємо, зокрема, застосування терміну «публічна адміністрація в діяльності апарату суду» більш доречним у даному контексті.

2. Відсутня послідовність й повна уніфікованість підходів автора щодо формулювання окремих дефініцій та висновків. Так, на с. 46 та с. 82 дисертаційного дослідження, автором наведено дещо різне бачення розуміння публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

3. Для збільшення наукової ваги та додаткової обґрунтованості роботи, дисертанту варто було б здійснити періодизацію розвитку та становлення апарату суду в історичній ретроспективі, оскільки дослідження означеного лише б покращило та збагатило дисертаційний доробок у цілому.

4. Потребує уточнення висновків щодо створення єдиного процедурного нормативу у вигляді декількох запропонованих автором нормативних новел. Так, автор пропонує запровадження Адміністративного процедурного кодексу України, з виокремленими положеннями про працівників суду. Дане нововведення не є досить переконливим, враховуючи набрання чинності Закону України «Про адміністративну процедуру» (15.12.2023 р.), в якому відсутнє жодне згадування про діяльність апарату суду.

5. На сторінках 158-159 та 172 дисертаційного дослідження автором запропоновано розширення норм Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в контексті врегулювання сфери публічного адміністрування діяльності апарату суду з авторським аргументуванням того, що такі зміни покращать впровадження основного принципу – належного відправлення правосуддя. Водночас, вважаємо за необхідне розширити та більш детально окреслити суть запропонованих змін, а не лише обґрунтувати їх мету у цілому.

6. У межах підрозділу 3.1, аналізуючи міжнародний досвід у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а саме, досвід Австрії, автор зауважує, що відповідно до Конституції цієї держави, помічники суддів можуть самостійно розглядати справи, в яких відсутній спір, з одночасним передбаченням і низки запобіжників. Відмічаючи дискусійний характер такої новації, позитивні та негативні сторони, автор: по-перше, не вказує своєї чіткої особистої позиції щодо означеного; а по-друге, – одночасно, у межах вже підрозділу 3.3, при формулюванні власних пропозицій змін до вітчизняного нормативного поля щодо оптимізації у межах досліджуваної проблематики у цілому, пропонує *«запровадження інституту спеціальних працівників апарату*

суду, які б виконували функції судді в частині справ незначної складності, які не мають спору (наказне та окреме провадження)» (с. 131-133; 162), що має, на нашу думку, ще більш дискусійний характер, аніж наділення подібними функціями саме помічників суддів, позаяк, зокрема, ст. 127 Конституції України чітко визначає, що правосуддя здійснюють судді, тому впровадити дану пропозицію без внесення змін до Конституції України є неможливим та й напевне недоцільним.

Водночас, наведені спірні точки зору і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має вагому наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автору вдалося досягти його мети.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація *Щербака Артема Валерійовича* на тему: «*Публічне адміністрування в діяльності апарату суду*» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням, дисертація відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензована робота відповідає галузі знань 081 «Право» спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і Порядку присудження вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – **Щербак Артем Валерійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Ректор

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений діяч науки і техніки України

Євген СОБОЛЬ